
**THE ROLE OF THE TEACHER AND THE INNOVATIVE EDUCATIONAL
METHODS IN MASTERY OF FOREIGN LANGUAGE IN XXI CENTURY**

Antoaneta Pavlova

Medical University – Plovdiv, Bulgaria, Department of Languages and Specialized Training –
Bulgarian Language Section toni_vanova@abv.bg

Abstract: Each person has individuality which interprets and remembers the innovations and developments in different ways. Using more sources of information, different methods and tools aims to help and facilitate the learning process. The positive emotional atmosphere of the classes, the positive and friendly motivated learners and teachers are the essential foundation and the way to effective communication and effective educational process.

The aim of this article is to focus on “the new” role of the teacher and on the innovative methods of education in mastery of foreign language in 21st century. The teacher today has to be not only a source of knowledge but also an actuator, a coordinator and a motivator for the learners' activity. He/She is the person who has to combine and use traditional and modern methods of education reasonably, to get to know each of the learners, to motivate them, to teach them how to learn...

I have always believed that to be a teacher is not only a job, it is vocation- these are innate qualities and skills, combined with achieved knowledges, converted into ability, which is being improved through the years and through the gained experience. The essence of this ability is to be able to teach this hard educational matter in comprehensible language and more intelligible way, to convert it in more interesting and more easily conquering destination, to see how the gained knowledge opens new doors and horizon, and comes back to the teacher in the form of satisfaction, because the knowledge is a great traveling, finding out and returning.

The teacher has always been and he/she will always be a key and a leading figure in the process of acquiring and learning the language, but the teacher of the future is the teacher with innovative, changed way of thinking there is a balance between the real and virtual pedagogical and didactic interaction, where the educational content is structured not according to the school subject but in important process and events. The teacher of the future knows and works personally with each of the learners and he/she does not underestimate the strength and the relevance of the feedback, because we can find and adapt the appropriate methods and models of communication exactly in the dual feedback. The teacher of the future encourages the development and the acquirement of key competence in the learners, provokes autonomous and critical thinking, and works for the forming of practical skills and intellectual development of the personality. The function of the teacher is not to make “deposits” in the students' conscious and to expect reproduction of the large array of information, the teacher must be a mediator and interpreter of knowledge. The function of the teacher is “to arouse” the learner for the existence of problems, to enhance the awareness and the dealing of these problems, to motivate the student to make his/her decisions, to inspire the identifying of “own questions”... The future is for these who are able to make a critical analysis of the information and to make their own realities. Because of that learners must have experience in the initiation and processing of information and ideas, they must be able to use and translate them. Only then, the learners as critically thinking and acting people will be able to oppose authorities (e.g. texts and traditional concepts), they would be free from all pressure and manipulation, they will be able to take adequately decisions for actions in problematic situations and the most important is that they will be able to protect and create values.

Keywords: a teacher, learning, method, foreign language

**РОЛЯТА НА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ И ИНОВАТИВНИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНИ
МЕТОДИ ПРИ ОВЛАДЯВАНЕ НА ЧУЖД ЕЗИК ПРЕЗ XXI ВЕК**

Антоанета Павлова

Медицински университет – Пловдив, България, Департамент за езиково и специализирано
обучение – Секция по български език toni_vanova@abv.bg

Резюме: Всеки човек е индивидуалност, която по различен начин възприема и запомня новостите. Използването на повече източници на информация, на различни методи и инструменти за работа има за цел да подпомогне и улесни обучението. Положителната емоционална атмосфера на занятията, положително и

Thirteenth International Scientific Conference
THE TEACHER OF THE FUTURE
25-28.5.2017, Budva, Montenegro

приятелски мотивираните обучавани и обучаващи са опорната точка и пътят за ефективна комуникация и ефективен образователен процес.

Целта на настоящата статия е да акцентува върху „новата” роля на преподавателя и иновативните образователни методи при овладяване на чужд език през XXI век. Днес преподавателят трябва да бъде не само източник на знание, но и активатор, координатор и мотиватор на дейността на обучаваните. Той е този, който трябва да съвместява и използва разумно традиционните и съвременни методи и техники на обучение, да опознава всеки един учещ, да го мотивира да учи, да го учи как да учи...

Винаги съм смятала, че да бъдеш преподавател, е не само професия, това е призвание – това са природно дадени качества и умения, съчетани с придобити знания и превърнати в способност, която се усъвършенства с годините и придобивания опит. Същността на тази способност е да съумяваш да преподаваш увлекателно, разбираемо и по достъпен начин нелеката учебна материя, да я превръщаш в интересна и превземаема дистанция, да виждаш как усвоеното знание отваря нови врати и хоризонти и се завръща у преподаващия под формата на удовлетворение, защото знанието е щастливо пътуване, откриване и завръщане.

Преподавателят винаги е бил и ще бъде ключова и водеща фигура в процеса на езикоусвояване и обучение, но преподавателят на бъдещето е преподавателят с нов, променен начин на мислене, където има баланс между реалното и виртуалното педагогическо и дидактическо взаимодействие, където учебното съдържание се структурира не според конкретния учебен предмет, а се структурира във важни процеси и явления. Преподавателят на бъдещето познава и работи персонално с всеки един от обучаваните и не подценява силата и значимостта на обратната връзка, защото в двустранната и обратна връзка се откриват и адаптират адекватните методи и модели на комуникация. Преподавателят на бъдещето насърчава развитието и придобиването на ключови компетентности у обучаваните, провокира самостоятелното и критично мислене, работи за формиране на практически умения и интелектуално развитие на личността. Функцията на преподавателя е не да прави „депозити” в съзнанието на обучаваните и да очаква репродуциране на масиви от информация, а да бъде медиатор и транслатор на знанието. Функцията на преподавателя е „да събужда” обучавания за съществуването на проблеми, да подпомага осъзнаването и преодоляването на тези проблеми, да подтиква за вземане на собствени решения, да инспирира възникването на „собствени въпроси”... Бъдещето е за тези, които критически анализират информацията и създават свои собствени реалности. Затова обучаваните трябва да имат опит в откриването и преработването на информация и идеи, трябва да умеят да ги ползват и претворяват. Едва тогава като критически мислещи и действащи хора ще могат да противостоят на авторитети (като текстове и традиционни схващания), няма да се поддават на манипулация, ще съумяват да вземат адекватни решения за действия в проблемни ситуации и най-важното – ще умеят да опазват и създават ценности.

Ключови думи: преподавател, обучение, метод, чужд език

РОЛЯТА НА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ И ИНОВАТИВНИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНИ МЕТОДИ ПРИ ОВЛАДЯВАНЕ НА ЧУЖД ЕЗИК ПРЕЗ XXI ВЕК

Всеки учещ притежава своя лична биография, сблъсква се с различен брой и род проблеми в процеса на обучение и ги решава (не решава) по свой начин. Процесите на преработка на информация и на усвояване на знания се управляват от универсалиите на учене и от личността на учещия [1]. Двата комплекса фактори са изходна точка и основа на цялостния контекст на учене. Разбиранията, навиците и целите, които притежава учещият, определят доколко и как могат да бъдат постигнати учебните цели. И все пак водещата и определяща роля в образователния процес се пада на преподавателя.

Целта на настоящата статия е да открие значимостта и важността на неговата фигура, да акцентува върху силата на преподавателя като център на образователния процес и като транслатор на знание. Именно преподавателят е този, който трябва да съвместява и използва разумно традиционни и съвременни методи и техники на обучение, да опознава всеки един учещ, да го мотивира да учи, да го учи как да учи... Положителната емоционална атмосфера на занятията, положително и приятелски мотивираните обучавани и обучаващи са опорната точка и пътят за ефективна комуникация и ефективен образователен процес.

Винаги съм смятала, че да бъдеш преподавател е не само професия, това е призвание – това са природно дадени качества и умения, съчетани с придобити знания и превърнати в способност, която се усъвършенства с годините и придобивания опит. Същността на тази способност е да съумяваш да преподаваш увлекателно, разбираемо и по достъпен начин нелеката учебна материя, да я превръщаш в интересна и превземаема дистанция, да виждаш как усвоеното знание отваря нови врати и хоризонти и се

Thirteenth International Scientific Conference
THE TEACHER OF THE FUTURE
25-28.5.2017, Budva, Montenegro

завръща у преподавателя под формата на удовлетворение, защото знанието е щастливо пътуване, откриване и завръщане.

Обичайно преподавателят се възприема като „субект на знанието” и това го представя като „висш” по отношение на онези, които усвояват и се научават. [2]. Традиционното схващане за преподавател се свежда до „експерт по определен предмет, притежаващ умения да представя информация, да прави демонстрации и да оценява знанията на студентите” [3]. Като негова основна функция се посочва преподаването на теоретични знания и практически умения на обучаваните. През XXI век ролята на преподавателя определено се нуждае от преосмисляне и от търсене на адекватни методи и механизми за успешното ѝ реализиране, защото акцентът в образователния процес е преместен от това, което се преподава, върху това, какво и как се учи. Поставените нови изисквания и предизвикателства пред обучаващия изискват той непрестанно да разширява своите компетентности, да „притежава способност за трансдисциплинарно мислене” [3], да ръководи свободна дискусия... Във века на новите технологии, неограниченото количество информация и глобализацията променените интереси на младите хора налагат преподавателят да бъде по-гъвкав, по-добър психолог, да стимулира критическото мислене и „емоционалната интелигентност” [4], свързана с умението на обучаваните да управляват своите емоции и да общуват. Днес преподавателят трябва да бъде не само източник на знание, а „партньор” в учебно-възпитателния процес. Във времето, когато „ученето е необходимо да се свързва с дейности, чрез които хората сами вземат живота в ръцете си” [3], студентът не трябва да остава пасивен субект. Оттук идва и „новата” роля на преподавателя – ролята на фасилитатор (улесняващ). Същността на идеята се състои в подпомагане усилията на обучаваните за постигане на лична свобода и отговорност, с помощта на които да развият своите способности. Тази „нова” роля на преподавателя води до преразглеждане и преформулиране на някои от изпълняваните от него функции.

През XXI век преподавателят трябва да развива умения и способности за планиране, консултиране, концептуализиране и управление на учебния процес [5].

Планиране:

- подбиране на източниците и съответните методи на обучение;
- изясняване на очакваните резултати от учебния процес;
- изясняване на потребностите на обучавания;
- подбиране на мотивиращи дейности.

Консултиране:

- предлагане на източници за информация;
- предлагане на модели за решаване на проблеми.

Концептуализиране и управление на учебния процес:

- осигуряване на подходящ микроклимат в групата;
- споделяне на отговорността за учебния процес;
- стимулиране на свободното изразяване на чувствата;
- събуждане на интерес към преподавания материал.

Взаимодействие между обучаващ и обучаван:

- приемане на студента като съвкупност от силни и слаби страни – в противовес на собственическото отношение към другия, когато някой се опитва да взема решения вместо него и да контролира живота му;
- добронамерена позиция и позитивно отношение към обучавания, заслужаващ доверие и уважение не само в случаите, когато участва активно в учебния процес, но и в моменти, когато проявява незаинтересованост, лошо настроение и не спазва дисциплината.

От няколко години в Медицинския университет в Пловдив се обучават чуждестранни студенти, които следват медицина и дентална медицина на английски език. Тези студенти са предимно от Великобритания, Германия, Италия, Гърция, Турция... и след завършване на обучението си ще практикуват лекарската професия извън България. Имайки предвид, че теоретичната им подготовка преминава на английски език, те не се нуждаят от познаване на българския език в същата степен както при чужденците, които следват на български. Все пак като живеещи в чуждоезикова среда, тези студенти имат нужда от езиково обучение. С влизането им в клиниките необходимостта се увеличава, защото те трябва да общуват с пациенти българи професионално. В учебната програма на чуждестранните студенти са включени 480 часа годишно обучение по български език (за стоматолози) и 360 часа годишно обучение по български език (за медици). Студентите

Thirteenth International Scientific Conference
THE TEACHER OF THE FUTURE
25-28.5.2017, Budva, Montenegro

изучават български език две години. Предизвикателство за преподавателя е да мотивира студентите да учат български език, „да събуди” техния интерес и любопитство, да използва компетентностите им по роден език, знанията и уменията им по следващ език, за да учат и ползват трети език, да ги ръководи и направлява ефективно така, че да постигнат възможно най-високи постижения с оглед индивидуалните си възможности при най-малък разход на време и усилия.

Инструменти за повишаване на мотивацията за учене в съвременните условия могат да бъдат интерактивността, дейностният подход, речевата игра и други.

Върху нарасналата и ключова роля на интерактивността акцентуват редица автори. Според В. Паничкова именно „диалоговият характер на обучението определя ефективността на процеса на обучение, развива комуникативните компетенции и повишава мотивацията на обучавашите се” [6]. И. А. Малинина и Н. Х. Фролова приписват тази роля на речевата игра и обобщават: „Осъзнаването от студентите, че те не само трябва да анализират проблемите, свързани с бъдещата им специалност, но и да обсъждат реалните събития, им позволява да повярват в собствените си възможности и отгук им дава и допълнителен стимул...” [7]. За Кр. Божинова „дейностно ориентираният подход се отразява благоприятно за осмислянето на чуждоезиковото обучение и решаването на проблема с липсата на мотивация у обучаваните” [8].

Несъмнено мотивацията на учещите, непрекъснатото стимулиране на техния интерес и любопитство са сред предизвикателствата на Новото време, чиято основна характеристика е информативността. Интернет е най-мощният и неизчерпаем източник на информация. „Немислимо е неговите ресурси да не бъдат интегрирани в учебния процес.” [9]. Още повече, че Интернет има редица предимства в сравнение с традиционните учебници и учебни помагала (носи цял набор от мнения, възгледи, критики от експерти от различни профили, сфери и нива на професионализъм). И не на последно място – голямата част от Интернет ресурсите са налични по всяко време.

Отношението към процеса на учене също е фактор, който не трябва да бъде подценяван. В хода на обучение всеки един преподавател осъзнава, че колкото по-позитивно е отношението към процеса на учене, толкова по-високи са и постиганите резултати.

Друг същностен момент е съчетаването на различни методи и техники на преподаване, което дава възможност да се упражняват различни умения. Според традиционните схващания в процеса на езикоусвояване задължително е да се упражняват четирите езикови умения: четене, писане, слушане и говорене. Развитието им придобива професионално ориентиран характер [10].

Според най-новите методи на учене (напр. *сулантра (Survival Language for travel)*) най-важното в изучаването на чужд език не е граматиката или произношението, а владенето на комуникативни стратегии и точни изрази, с които човек да оцелее на улицата, в магазина или в болницата. Този метод се фокусира върху способността да се слуша, разбира и говори. Сулантра разглежда не само езика, но и културата на страната, чийто език се изучава, като я визуализира.

Актуален метод за усвояване на езика днес е също *мемърайз*, при който акцентът е запаметяване и учене чрез асоциации и игри.

Всъщност посоките на общо методологично обновление на обучението и преподаването са провокирани от особеностите на човешката природа и предизвикателствата на съвременната динамична социална система. Необходимо е да си припомним, че човек усвоява различно количество информация за едно и също време: при слушане – 10%, при гледане – 20%, при слушане и гледане – 40-50 %, при активно участие – 80-90 %. При изложение на преподавателя степента на активност на студентите е 5 %, при четене на текст – 10%, при използване на аудио-визуални методи – 50 %, при практически работа – 75 %, при обучение на другите – 95 % [11]. Тези изследвания доказват, че диалоговият характер на обучението е фундаментален механизъм за придобиване на знания и развитие на познавателни умения и повишава ефективността на процеса на езикоусвояване.

За да може да се осъществи успешно обучение, от особена важност е също така да се развият умения за критическо четене и критическо писане, а те са пряко обвързани с развитието на критическото мислене. Разсъждавайки в тази посока, Пиърсън и Фийлдинг [12] твърдят, че „да имаш отговор на собствените си въпроси“, е стъпка към разрешаването на възникналия проблем (преподавателят трябва да преподава, инспирирайки възникването на „собствени въпроси”). В педагогиката съществуват множество учебни стратегии като: груповата работа, дискусии, обсъждане на писмени работи и други, които подпомагат учебния процес. Естествено те са методи и форми, а идеята за критическо мислене следва да управлява ежедневната работа на преподавателя и да присъства в учебните и извънучебните дейности на обучаваните.

Thirteenth International Scientific Conference
THE TEACHER OF THE FUTURE
25-28.5.2017, Budva, Montenegro

Наистина ефективността на образователния процес до голяма степен е пресечна точка на любопитството, интереса и мотивацията на обучаваните и умението на преподавателя да управлява тези движещи сили. Безспорно колкото вътрешната мотивация за учене е по-силна, толкова по-интензивно и трайно е самото учене. Липсата на целева перспектива води като правило до относително ниско ниво на усвояване на преподаваната материя и обратното – точното разбиране за приложимостта на усвояваното явление подкрепя усилията за бързо и резултатно овладяване. При работата ми с чуждестранните студенти през изминалите години имах възможността да преподавам с помощта на интерактивните методи, да включвам в процеса на езикоусвояване дейностно ориентирания подход, речевата игра, да работя групово и индивидуално с обучаваните... Изводите, до които достигнах, са следните:

1. Приложението на иновативните образователни методи осигурява по-пълноценно участие на всеки студент, подпомага създаването на положителна емоционална атмосфера на занятията, съдейства за формирането на приятелски отношения между чуждестранните студенти, позволява им да бъдат независими и самоуверени и по този начин да преодоляват проблемите на езиковата бариера и на страха от грешки.

2. Подготвяните и представяни от студентите PowerPoint презентации дават възможност на обучаваните за творческа изява и за сътрудничество с преподавателя, превръщат ги в активен участник в часовете, в които обучаваният е техен партньор и помощник, а не наставник.

3. Намаляват се стресът и напрежението у обучаваните, които все по-уверено започват да развиват своите комуникативни умения и да прилагат знанията си на практика.

Разбира се, не може да не бъде упоменато, че студентите обикновено са с нееднаква академична подготовка и жизнен опит, че стиловете им на учене и познание са различни, че възможностите на паметта им често са диаметрално противоположни... Затова първостепенното и решаващо значение при преодоляването на всички негативни страни остава за преподавателя.

Преподавателят винаги е бил и ще бъде ключова и водеща фигура в процеса на езикоусвояване и обучение, но преподавателят на бъдещето е преподавателят с нов, променен начин на мислене, където има баланс между реалното и виртуалното педагогическо и дидактическо взаимодействие, където учебното съдържание се структурира не според конкретния учебен предмет, а се структурира във важни процеси и явления. Преподавателят на бъдещето познава и работи персонално с всеки един от обучаваните и не подценява силата и значимостта на обратната връзка, защото в двустранната и обратна връзка се откриват и адаптират адекватните методи и модели на комуникация. Преподавателят на бъдещето насърча развитието и придобиването на ключови компетентности у обучаваните, провокира самостоятелното и критично мислене, работи за формиране на практически умения и интелектуално развитие на личността. Функцията на преподавателя е не да прави „депозити“ в съзнанието на обучаваните и да очаква репродуциране на масиви от информация, а да бъде медиатор и транслатор на знанието. Функцията на преподавателя е „да събужда“ обучавания за съществуването на проблеми, да подпомага осъзнаването и преодоляването на тези проблеми, да подтиква за вземане на собствени решения, да инспирира възникването на „собствени въпроси“... Бъдещето е за тези, които критически анализират информацията и създават свои собствени реалности. Затова обучаваните трябва да имат опит в откриването и преработването на информация и идеи, трябва да умеят да ги ползват и претворяват. Едва тогава като критически мислещи и действащи хора ще могат да противостоят на авторитети (като текстове и традиционни схващания), няма да се поддават на манипулация, ще съумяват да вземат адекватни решения за действия в проблемни ситуации и най-важното – ще умеят да опазват и създават ценности.

В заключение ще кажем, че настъпват значителни промени в образованието. Развитието на информационните технологии създава възможност обучаваните да работят в домашна обстановка чрез компютърна връзка. Въпреки това преподавателят е необходим. Пряката комуникация обучаващ-обучаван дава възможност за по-бързото утвърждаване на адекватни поведенчески модели и формиране на ценности нагласи към променящия се свят. В този смисъл не може и няма как да се изключи съществената роля на преподавателя като посредник. През XXI век той трябва да бъде „комуникатор на практика, треньор за подобряване на уменията, вдъхновител на творческо прозрение, деликатен ръководител към аналитична мисъл, професионален ментор и много повече“ [13]. Изискванията към него се увеличават и ще се увеличават все повече, но в съвременното общество, в което знанието се превръща в „най-голямото богатство“, преподавателят винаги трябва да намира пътя за ефективност на образователния процес.

Thirteenth International Scientific Conference
THE TEACHER OF THE FUTURE
25-28.5.2017, Budva, Montenegro

ЛИТЕРАТУРА

- [1] П. Стефанова, Езикоусвояване и контекст на учене на чужд език. Научен електронен архив на НБУ, 2010. eprints.nbu.bg/384/1/statia_Fremdsprachenerwerb.doc
- [2] В. Миленкова, Социални измерения на образованието, София: „Унипрес”, 2010.
- [3] П. Стойкова, Реторика и комуникации, Електронно научно списание. <http://rhetoric.bg/>
- [4] А. Гидънс, Социология, София: ИК „Прозорец” ЕООД, стр. 430-431, 2003.
- [5] А. Ненова, Някои виждания относно ролята на учителя по български език като фактор за създаване на единна езикова среда в процесите на интегриране и социализиране на деца билингви, сп. Български език и литература, бр.6, 2003, публикувано в „Литернет”. <http://litenet.bg/publish10/anenova/niakoi.htm>
- [6] В. Паничкова, Интерактивни методи за преподаване на чужд език във висшите учебни заведения, Годишник на Минно-геоложкия университет „Св. Иван Рилски”, т. 53, св. IV, Хуманитарни и стопански науки, София, стр. 84-87, 2010.
- [7] И. А. Малинина, Н. К. Фролова, К вопросу о повышении мотивации обучения, стр. 199-203, 2011. <https://publications.hse.ru/books/52818431>
- [8] Кр. Божинова, Прилагането на дейностно ориентиран подход в чуждоезиковото обучение: предимства и проблеми. <http://litenet.bg/publish25/krystanka-bozhinova/deinostno-orientiran.htm> (28.09.2009).
- [9] А. В. Захарова, „Роль интернет-ресурсов в процессе обучения иностранным языкам”, стр. 18-21, 2011. <https://publications.hse.ru/books/52818431>
- [10] С. А. Chapelle, С.А. Computer Applications in Second Language Acquisition. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
- [11] <http://psihologiabg.com/>
- [12] Н. Крумова-Христева, Ролята на учителя в реформиращото се образование на XXI век, Български език и литература, т.57, стр. 35-42, 2015.
- [13] D. Kennedy, Academic Duty. Harvard University Press, 1997.